

NATO

i det 21. århundre

Innhold

4-5 Hvordan møte nye sikkerhetstrusler

6-7 Alliansens opprinnelse

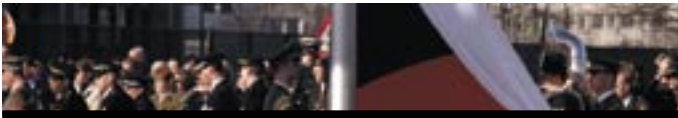
8-9 Slutten på den kalde krigen

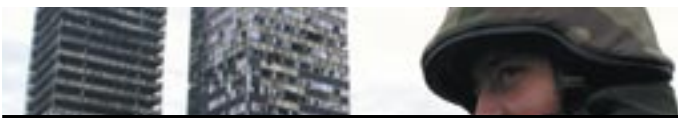
10-11 Hvordan NATO arbeider

12-13 Å bygge trygghet gjennom partnerskap

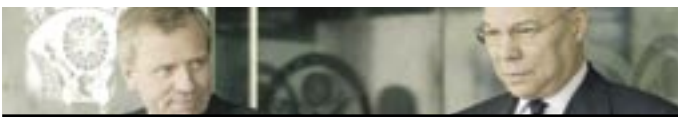
14-15 NATO-utvidelse

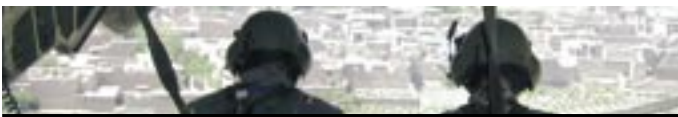
16-17 NATO på Balkan

18 NATOs utvidede virksomhet

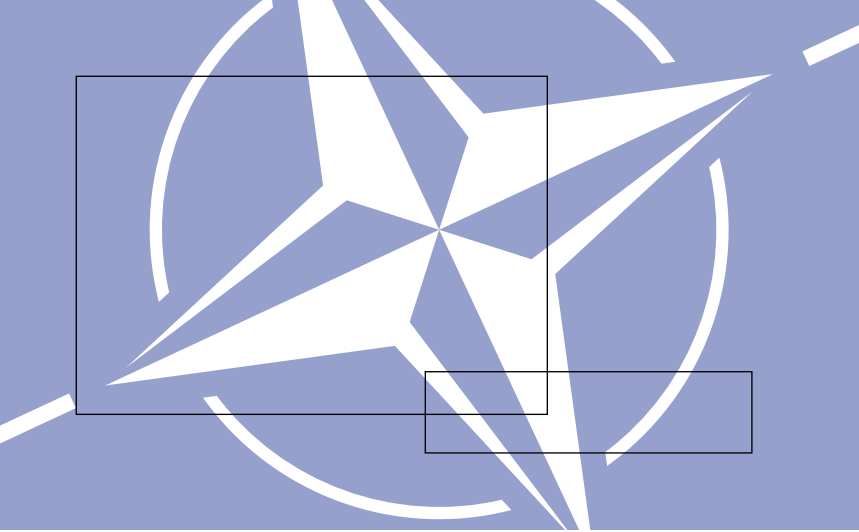
19 Det transatlantiske forhold

20-21 Endring av Alliansen

22-23 Inn i fremtiden

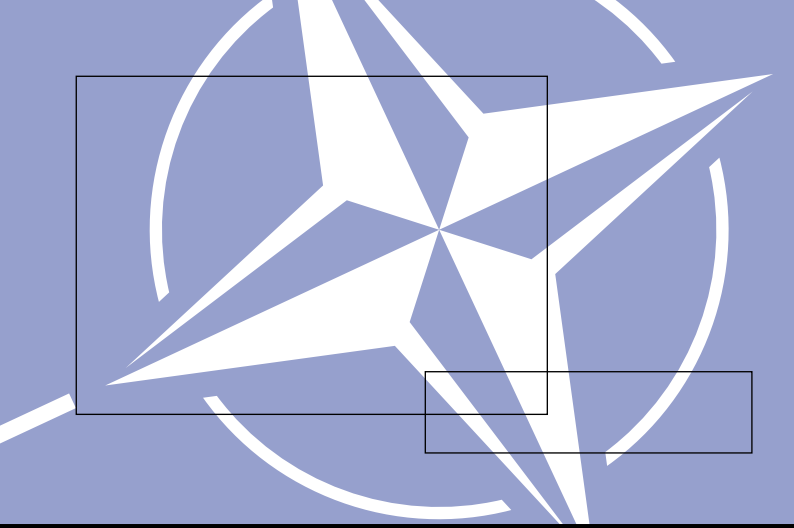

Atlanter- havsalliansen

The North Atlantic Treaty Organisation (NATO) omfatter det transatlantiske bånd som knytter Europa og Nord-Amerika sammen i en unik forsvars- og sikkerhetsallianse. NATOs vesentlige og varige hensikt, fastsatt i Washington-traktaten, er å trygge friheten og sikkerheten til alle dens medlemmer gjennom politiske og militære midler. Med dette for øye har NATO sørget for det kollektive forsvar for sine medlemmer siden etableringen i 1949. Den har også fungert som et avgjørende forum for konsultasjon om sikkerhetsspørsmål av interesse for dens medlemmer, og som en vesentlig pilar for fred og stabilitet i det euro-atlantiske området.

Etter slutten på Den kalde krigen tok Alliansen på seg nye grunnleggende oppgaver, inkludert å bygge sikkerhetspartnerskap med demokratier over hele Europa, gjennom Kaukasus og inn i Sentral-Asia. Som svar på endringene i det totale sikkerhetsmiljøet, har Alliansen også påtatt seg tilleggsansvar. Disse inkluderer både å ta opp ustabilitet forårsaket av regionale og etniske konflikter innen Europa og trusler som oppstår utenfor det euro-atlantiske området.

I dag er Alliansen engasjert i et stadig større omfang aktiviteter, utformet for å fremme samarbeid med Russland, Ukraina og andre land utenfor NATO og aktivt møte de nye sikkerhetsutfordringene i det 21. århundre, slik som de som utgjøres av internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen. For å fortsatt være effektive i forsvar og for å fremme sikkerheten i dette nye og raskt endrede sikkerhetsmiljøet, er Alliansen engasjert i en stadig endring som berører alle sider av agendaen, med nye oppdrag, nye medlemmer, nye kapasiteter, nye partnerskap og nye måter å løse sine oppgaver.

Hvordan *møte nye sikkerhetstrusler*

Terroranslagene mot USA den 11. september 2001 – der passasjerfly ble brukt som masseødeleggelsesvåpen – viste hvordan sikkerhetsmiljøet har blitt endret siden slutten av Den kalde krigen og sårbarheten for nye sikkerhetstrusler i det moderne samfunnet. Som reaksjon tok de allierte for første gang i bruk Artikkel 5 i Washington-traktaten, bestemmelsen om NATOs kollektive forsvar, og ga politisk og praktisk støtte til USA i et avgjørende øyeblikk. Siden da har de både assistert USA i landets reaksjon mot terrorangrepene og tatt skritt for å styrke NATOs evne til å håndtere de truslene som internasjonal terrorisme utgjør.

Selv om hendelsene den 11. september 2001 var et stort sjokk for Alliansen, hadde NATO flere år tidligere begynt å tilpasse sin arbeidskultur for å ta opp det endrede sikkerhetsmiljøet. I 1999 ble de allierte enige om et nytt Strategisk konsept. Dette dokumentet, som beskriver de sikkerhetstruslene som Alliansen står overfor og hvordan den arbeider for å møte dem, beskrev sikkerhetsrisikoen som ”å komme fra flere kanter og ofte være vanskelig å forutsi” og rettet spesiell oppmerksomhet mot de truslene som spredning av masseødeleggelsesvåpen og deres leveringsmidler utgjør. Det gjorde det også klart at Alliansens sikkerhetsinteresser kunne bli berørt av andre typer farer av mer omfattende karakter, slik som terrorhandlinger, sabotasje og organisert kriminalitet, så vel som avbrudd i flyten av livsviktige ressurser.

For å møte slike trusler tok Alliansen en rekke initiativer for å bedre sine militære evner og styrke samarbeidet både blant medlemmene og med partnerland og andre internasjonale organisasjoner. Disse inkluderte et Initiativ for forsvarsevne, et høynivåprogram som ble lansert i 1999 for å oppdatere militære evner som reaksjon på det nye sikkerhetsmiljøet; etableringen av et Senter for masseødeleggelsesvåpen i 2000, der de allierte deler informasjon om trusselen fra masseødeleggelsesvåpen og arbeider for å koordinere de mest hensiktsmessige reaksjonene; og utviklingen av en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet innen Alliansen, for å gjøre NATOs europeiske medlemmer i stand til å ta på seg større ansvar på sikkerhets- og forsvarsområdet.

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

▲ Møte i Det nord-atlantiske råd på toppmøtet i Praha

Terroranslagene den 11. september 2001 satte ny fart i dette arbeidet. I kjølvannet etter dem begynte NATO en omfattende revurdering av sine aktiviteter og arbeidsprosedyrer. Dette kulminerte i en reformpakke, initiativer og programmer som ble vedtatt av Alliansens ledere på toppmøtet i Praha i november 2002. Samtidig deployerte 14 allierte land styrker til Afghanistan til støtte for den amerikansk ledede operasjonen mot *al-Qaida*, terrorgruppen som var ansvarlig for angrepene, og Taliban, regimet som ga den husly, så vel som en påfølgende fredsbevarende misjon, Den internasjonale sikkerhetsstyrken (ISAF) i Kabul. Etter anmodning fra medlemsland som spilte en aktiv del i denne misjonen og for å gi kontinuitet, har NATO tatt på seg ansvar for å lede ISAF og undersøker mulighetene for andre, liknende operasjoner utenfor det euro-atlantiske området.

Selv om NATO-medlemmene tidvis har vært uenige om den beste måten å møte nye sikkerhetstrusler, er alle enige om at slike trusler kan oppstå utenfor det euro-atlantiske området, og at de ikke kan løses av bare en organisasjon, eller ved å være avhengig av forsvarsstrukturer utformet for å håndtere konvensjonelle, militære konflikter. I tillegg til å arbeide sammen med andre kompetente organisasjoner, må Alliansen derfor tilpasse seg for å møte nye og annerledes utfordringer. Som følge av dette har NATO gått fra å være en geografisk definert allianse, til en som innser at sikkerhetstruslene ikke lenger er avgrenset når det gjelder beliggenhet og forutsigbarhet, og er forberedt på å møte dem når og hvor de finner sted.

For å bygge et sikrere miljø smir NATO stadig tettere bånd med internasjonale organisasjoner, inkludert Den europeiske union, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, FN og til og med Verdens helseorganisasjon, og med ikke-medlemsland, inkludert Russland, Ukraina og partnere både i det euro-atlantiske området og i den større middelhavsregionen.

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

Alliansens opprikkelse

I tiden etter Den 2. verdenskrig ble Øst- og Vest-Europa delt av Den kalde krigens ideologiske og politiske skillelinjer. Øst-Europa havnet under Sovjetunionens dominans. I 1949 dannet 12 land fra begge sider av Atlanterhavet Atlanterhavspaktens organisasjon, for å motvirke risikoen for at Sovjetunion skulle forsøke å utvide sin kontroll av Øst-Europa til å gjelde også andre deler av kontinentet.

Mellom 1947 og 1952 sørget Marshallplanen for midler til å stabilisere de vesteuropeiske økonomiene. NATOs rolle som politisk og militær allianse var å sørge for et kollektivt forsvar mot enhver form for aggresjon, og å opprettholde et trygt miljø for demokratisk utvikling og økonomisk vekst. Som den daværende amerikanske president Harry S Truman uttrykte det, var Marshallplanen og NATO "to halvparter av samme valnøtt".

De landene som grunnla NATO - Belgia, Canada, Danmark, Frankrike, Island, Italia, Luxemburg, Nederland, Norge, Portugal, Storbritannia og USA - forpliktet seg til å komme hverandre til unnsetning i tilfelle militær aggresjon mot noen av dem. Ved å knytte Nord-Amerika til forsvaret av Vest-Europa, viste Alliansen at ethvert forsøk på politisk og militær tvang mot Vest-Europa ville mislykkes. Samtidig sikret det at de nasjonale forsvarspolitikkenes gradvis ville bli mer integrert og gjensidig avhengig av hverandre.

▲ Et delt Europa

◀ Missiler fra Den kalde krig

I begynnelsen av 1950-årene så den internasjonale utviklingen, som kulminerte med utbruddet av Korea-krigen, ut til å bekrefte Vestens frykt for Sovjetunionens ekspansjonistiske ambisjoner. Medlemslandene i NATO økte derfor sine anstrengelser tilsvarende for å utvikle de militære strukturer som måtte til for at de kunne ivareta sine forpliktelser innenfor et felles forsvar. At nordamerikanske styrker, på anmodning av europeiske myndigheter, var stasjonert på europeisk jord, bidro til å avholde Sovjetunionen fra å tro at aggresjon kunne lykkes. Dessuten, etter hvert som tiden gikk, ble flere land allierte. I 1952 sluttet Hellas og Tyrkia seg til Alliansen. Tre år senere fikk de følge av Den tyske forbundsrepublikken, og i 1982 av Spania.

Gjennom Alliansen forsvarte ikke Vest-Europa og Nord-Amerika bare sin uavhengighet i fellesskap, men oppnådde også et enestående nivå av stabilitet. Den tryggheten NATO sørget for har blitt beskrevet som "oksygenet for velstand" som la grunnlag for europeisk, økonomisk samarbeid og integrering. Den la også grunnlaget for slutten av Den kalde krigen og slutten på delingen av Europa i begynnelsen av 1990-årene.

▲ Møte i Det nord-atlantiske råd i Paris

◀ Underskriving av Washington-traktaten

Slutten på den *kalde* *krigen*

Under Den kalde krigen ble NATOs rolle og hensikt tydelig definert ut fra den eksisterende trusselen fra Sovjetunionen. Tidlig på 1990-tallet var Warszawa-pakten blitt oppløst etter krav fra de nylig befrie landene i Øst-Europa, og Sovjetunionen hadde brutt sammen. Når de tradisjonelle motstanderne ble borte, mente noen kommentatorer at behovet for NATO også var borte, og at fremtidige forsvarsutgifter og investeringer i væpnede styrker ville bli dramatisk redusert.

I kjølvannet av Sovjetunionens oppløsning, reduserte mange NATO-land sine forsvarsbudsjetter betydelig, enkelte så mye som 25 prosent. Håpet om et enda større fredsutbytte viste seg imidlertid å være for optimistisk. Det ble snart klart at selv om slutten på Den kalde krigen hadde fjernet trusselen om militær invasjon, hadde ustabiliteten i andre deler av Europa økt. En rekke regionale konflikter, ofte forsterket av etniske spenninger, brøt ut i det tidligere Jugoslavia og i deler av det tidligere Sovjetunionen, og truet med å spre seg. NATO-landene kom raskt til den konklusjon at deres forpliktelse overfor et kollektivt forsvar og samarbeidet som var oppnådd gjennom NATO, fortsatt var den beste garanti for deres sikkerhet. Selv om faren for militær invasjon var mindre, var nye former for politisk og militært samarbeid påkrevd for å håndtere fred og stabilitet i Europa og hindre opptrapping av regionale spenninger etter slutten på Den kalde krigen. Omfattende indre reformer måtte til for å tilpasse militære

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

strukturer, og midler måtte skaffes for å utstyre dem for nye oppgaver som krisehåndtering, fredsbevaring og fredsskapende operasjoner, i tillegg til å sikre evnen til å fortsette å ivareta sine grunnleggende forsvarsoppgaver. Som svar på de nye sikkerhetsutfordringene, har NATO utviklet seg fra først og fremst å være en sterkt sammenknyttet allianse med ansvar for kollektivt forsvar, til å bli fokus for et partnerskap av land som samarbeider tett innenfor et bredere sikkerhetsområde.

▲ Overvåking av regional konflikt

◀ Daværende generalsekretær i NATO Manfred Wörner møter Sovjetunionens president Mikhail Gorbatsjov

Hvordan

NATO *arbeider*

En av nøklene til Alliansens varighet er at avgjørelsesprosessene er basert på konsensus. Dette betyr at alle avgjørelsene må være enstemmige. Som følge av dette, er langvarige konsultasjoner og diskusjoner ofte nødvendige før en viktig avgjørelse kan tas. Selv om dette systemet kan synes tregt og uhåndterlig for en utenforstående, har det to store fordeler. For det første blir hvert medlemslands råderett og uavhengighet respektert. For det andre, når en avgjørelse er tatt, har den full støtte av alle medlemslandene, og deres vilje til å iverksette den.

NATOs viktigste besluttede organ er Det nordatlantiske råd, der hvert medlemsland er representert av en fast representant av ambassadørs rang, med støtte fra en nasjonal delegasjon bestående av diplomatisk personell og militære rådgivere. Rådet kommer sammen

▲ Forberedelse for take-off

◀ Møte i Det nord-atlantiske råd

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

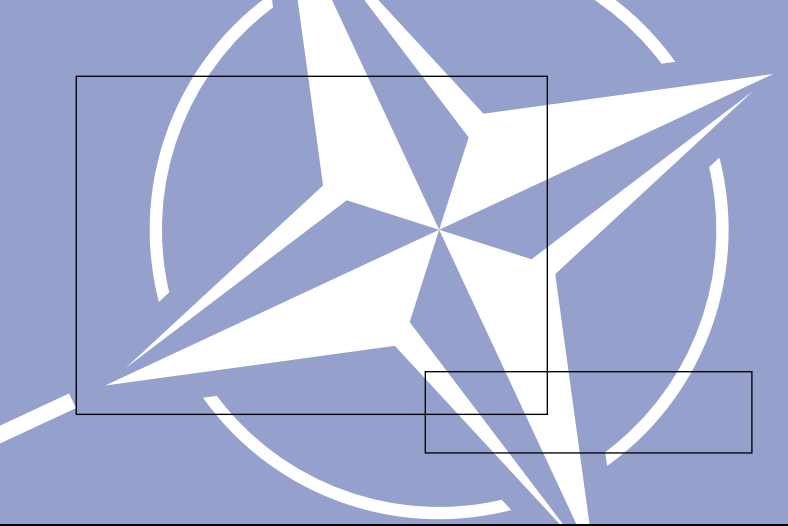
på ambassadørnivå minst en gang i uken og vanligvis oftere. Det er også regelmessige møter i Rådet på utenriksminister- og forsvarsministernivå, og iblant på stats- og regjeringssjefsnivå.

NATO ledes av en generalsekretær som utnevnes for omtrent fire år om gangen. Han eller hun er en erfaren internasjonal statsmann fra et av medlemslandene. Generalsekretæren leder møtene i Det nordatlantiske råd og andre viktige NATO-organer, og hjelper til med å arbeide frem enstemmighet blant medlemslandene. I den daglige ledelsen av Alliansens aktiviteter er han eller hun støttet av en internasjonal stab av eksperter og tjenestemenn fra alle NATO-landene.

NATO har ikke egne, uavhengige, væpnede styrker. De fleste styrkene som er til disposisjon for NATO er under full nasjonal kommando og kontroll, inntil de blir gitt i oppdrag av medlemslandene å påta seg oppgaver som strekker seg fra kollektivt forsvar til nye oppdrag som fredsbevaring og fredstøtte. Rollen til NATOs politiske og militære struktur er å sørge for den forhåndsplanleggingen som er nødvendig for å kunne gjøre nasjonale styrker i stand til å utføre disse oppgavene, så vel som organisatoriske tiltak som er nødvendige for felles kommando, kontroll, trening og øvelse.

▲ Å bygge broer

◀ En spansk jagerflyger

Å bygge trygghet gjennom partnerskap

Mange av de underliggende problemene som var årsaken til delingen av Europa under Den kalde krigen, besto av ideologisk, politisk og militært fiendskap mellom Øst og Vest. Etter de dramatiske endringene som brakte Den kalde krigen til sin slutt, har NATO tatt en rekke nye initiativer for å styrke sikkerheten og stabiliteten ved å etablere institusjoner for dialog, tillitsbygging og samarbeid med tidligere motstandere, så vel som andre europeiske land og naboland i et utvidet middelhavsområde.

Et tidlig skritt i denne retning var opprettelsen av Det nordatlantiske samarbeidsråd i 1991. Dette er senere omdøpt til Det euro-atlantiske partnerskapsråd, og er blitt hovedforumet for konsultasjon og samarbeid mellom NATO og ikke-medlemslandene innenfor det euro-atlantiske området.

I 1994 introduserte NATO et initiativ som er kjent som Partnerskap for fred. Dette er et program utarbeidet for å gi deltakerlandene hjelp med restruktureringen av deres væpnede styrker for å gjøre dem i stand til å spille sin riktige rolle i et demokratisk samfunn, og for å kunne delta i fredsbevarende operasjoner under NATOs ledelse. Programmet er skreddersydd for å møte hvert lands individuelle behov, og tilbyr muligheter for praktisk samarbeid innenfor mange forskjellige områder hvor deltakerne kan velge så mye eller så lite fra programmet som deres sikkerhet krever. Aktivitetene strekker seg fra militære øvelser og arbeidsmøter, til

▲ Å bli med i Partnerskap for fred

◀ Kontrollpost

seminarer og kurs. Spesiell vekt legges på å gjøre militære styrker mer gjennomsiktige og underlagt reelt, demokratisk tilsyn og kontroll. Erfaring som er vunnet gjennom Partnerskap for fred har bidratt betydelig til samarbeidet mellom de landene som deltar i fredsbevarende styrker som for eksempel Stabiliseringsstyrken (SFOR) i Bosnia og Herzegovina og Kosovo-styrken (KFOR).

I 1995 etablerte NATO en middelhavsdialog med seks land - Egypt, Israel, Jordan, Mauritania, Marokko og Tunis - i et utvidet middelhavsområde. Programmet, som Algerie sluttet seg til i 2000, tar sikte på å skape gode forbindelser og forbedre den gjensidige forståelsen over hele Middelhavsområdet, så vel som å arbeide for regional sikkerhet og stabilitet. Aktivitetene omfatter invitasjoner til deltakerne fra dialoglandene til å følge kurs ved NATO-skolen i Oberammergau, Tyskland og NATOs forsvarshøyskole i Roma, Italia.

I 1997 etablerte NATO og Russland og NATO og Ukraina sitt bilaterale samarbeid på mer formell basis. Bilaterale avtaler ble underskrevet mellom hvert av disse landene og NATO for å legge grunnlaget for deres fremtidige forbindelser. NATO-Russland faste fellestråd og NATO-Ukraina-kommisjonen ble opprettet som tiltak for å legge forholdene til rette for regelmessige konsultasjoner og diskusjon omkring sikkerhetsspørsmål. Temaene som tas opp på møtene i disse organene strekker seg fra fredsbevaring på Balkan, håndtering av kriser og ikkespredning av masseødeleggelsesvåpen, til forsvarsomlegging, miljøvern og sivil kriseplanlegging.

I 2002 dannet de allierte og Russland et tettere og dypere forhold med etableringen av NATO-Russland-rådet, som erstattet Det faste fellestråd. Dette var mye mer enn en endring av navn og ga det nye forholdet et helt nytt fotfeste. Det nye forumet, der alle landene deltar som likeverdige, ledes av NATOs generalsekretær, og har identifisert kampen mot terrorisme, krisehåndtering og ikkespredning av masseødeleggelsesvåpen som de viktigste samarbeidsområdene. Som i Det nordatlantiske råd tas beslutninger i NATO-Russland-rådet på grunnlag av konsensus.

NATO- *utvidelse*

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

Fra tidlig på 1990-tallet fastslo en rekke østeuropeiske land at deres fremtidige sikkerhetsinteresser ville bli best ivaretatt ved å slutte seg til NATO, og ga uttrykk for sin intensjon om å søke medlemskap. Tre tidligere partnerland - Den tsjekkiske republikk, Ungarn og Polen - ble medlemmer i mars 1999, og antall medlemsland ble øket til 19. På Alliansens toppmøte i Praha i november 2002, ble ytterligere syv land – Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, Slovakia og Slovenia – invitert til å begynne forhandlinger om medlemskap. De ble formelt med i Alliansen i slutten av mai 2004.

De syv nyeste medlemmene og andre NATO-aspiranter har dratt nytte av en Handlingsplan for medlemskap som ble lansert i 1999 for å hjelpe interesserte partnerland med å forberede seg på medlemskap. Planen tilbyr potensielle medlemmer praktiske råd og målrettet assistanse. Til gjengjeld forventes det at mulige søkerland oppfyller visse politiske mål, deriblant fredelige løsninger på territorielle konflikter, respekt for demokratiske prosedyrer og lov og rett, og demokratisk kontroll av deres væpnede styrker. Deltagelse i planen gir ingen garanti for fremtidig medlemskap, men det hjelper landene til å tilpasse sine væpnede styrker, og til å forberede seg på de forpliktelser og det ansvar et eventuelt medlemskap i Alliansen vil medføre.

▲▲ NATO-ledere og daværende generalsekretær Javier Solana på toppmøtet i Washington

▲ Nye allierte på fredsbevarende oppdrag

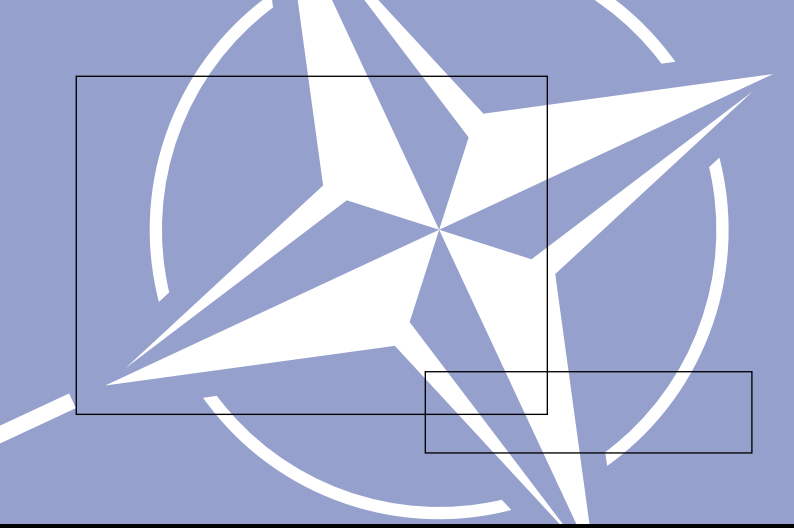

NATOs regjeringer har gjort det klart at utvidelse av Alliansen ikke er et mål i seg selv, men at det er et middel for å utvide NATOs sikkerhet til et større område, og gjøre Europa som helhet mer stabilt. Utvidelsesprosessen bidrar til å avverge konflikter fordi selve utsiktene til medlemskap vil fungere som en motivasjon for mulige medlemmer til å løse konflikter med sine naboer, og til å gå videre i arbeidet med reformer og demokratisering. Dessuten skal nye medlemmer ikke bare nyte fordelene ved medlemskap, de må også være i stand til å bidra til den generelle sikkerheten for alle medlemslandene. Med andre ord, de må være bidragsyttere, så vel som konsumenter av sikkerhet.

▲ Flaggheisingsseremoni for nye medlemmer

◀ Underskrivelse av tiltredelsesprotokoller

NATO

på *Balkan*

I kjølvannet av oppløsningen av det tidligere Jugoslavia, har Alliansen fokusert mye av sin energi mot Balkan. Tre ganger har NATO intervenert militært for å stoppe eller avverge konflikt der – i Bosnia og Hercegovina i 1995, i Kosovo i 1999 og i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia* i 2001 – og NATO leder for tiden to fredsbevarende misjoner, Stabiliseringsstyrken (SFOR) i Bosnia og Hercegovina og Kosovo-styrken (KFOR) i den sydlige serbiske provinsen Kosovo. Begge misjonene prøver å garantere et sikkert miljø der alle innbyggerne, uansett etnisk opprinnelse, kan leve i fred og der demokrati kan begynne å vokse frem med internasjonal hjelp.

NATOs fredsbevarende styrker ankom Bosnia og Herzegovina i desember 1995 og Kosovo i juni 1999 sammen med soldater fra mange av partnerlandene, deriblant Russland og Ukraina. I begge områdene hadde NATO vært tungt involvert i operasjoner for å få slutt på omfattende kamphandlinger. I Bosnia og Herzegovina foretok NATO-allierte operasjoner mot bosnisk-serbiske krefter fra luften i 12 dager mellom 30. august og 10. september 1995. Dette tiltaket bidro til en endring av styrkebalansen mellom partene på bakken, og fikk den bosnisk-serbisk ledelsen til å akseptere fredsavtalen som ble forhandlet frem i Dayton, Ohio.

SFOR har et FN-mandat til ikke bare å bevare freden i Bosnia og Herzegovina, men også, når det er nødvendig, bruke makt for å opprettholde den. Etter hvert som situasjonen har forbedret seg, er antallet soldater som er deployert i Bosnia og Herzegovina redusert. Samtidig har oppgavens natur endret seg. I dag tar SFOR aktivt del i anstrengelsene for å hjelpe flyktninger og fordrevne personer til å vende tilbake til sine hjem og til å bringe mistenkte for krigsforbrytelser til retten. SFOR er også med i arbeidet for å reformere de bosniske militære styrkene - som for tiden er delt inn i tre etnisk baserte, rivaliserende armeer (en bosnisk-muslimsk, en kroatisk og en serbisk) - og for å hindre en fornyet konflikt.

NATOs militære intervensjon i Kosovo fulgte etter mer enn ett år med stadig økende vold, økende risiko for utvidelse av konflikten til et større område, og Beograds gjentatte og flagrante brudd på FNs sikkerhetsråds resolusjoner som krevde slutt på undertrykkelsen av Kosovos albanske mindretall. I mars 1999 bestemte Alliansen seg for å sette i verk flyangrep mot militære og paramilitære strukturer

◀ Patrulje til fots i Kosovo

▲ Fransk fredsbevarer i Sarajevo

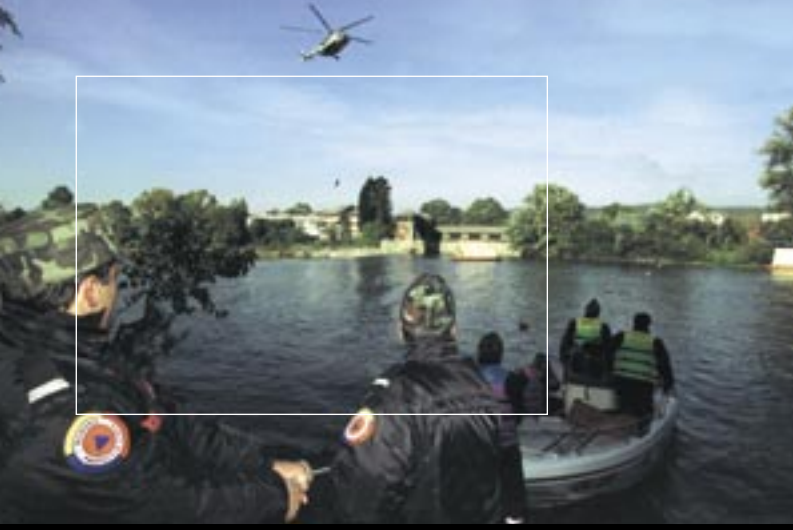
tilhørende den jugoslaviske regjering, som var ansvarlig for undertrykkelsen. Avgjørelsen ble tatt etter at alle andre alternativer hadde vært nytteløse, og fredsforhandlingene igjen hadde mislyktes i å overtale Beograds steile regjering. Stilt overfor FNs sikkerhetsråds manglende evne til å sikre at deres resolusjoner i forbindelse med konflikten ble respektert, besluttet NATO-landene at deres eneste alternativ var å ta i bruk militære midler for å stanse en humanitær katastrofe og gjenopprette stabilitet i området. Luftkampen kom til å vare i 78 dager.

Til tross for den intense politiske debatten som fulgte Alliansens intervensjon, resulterte aksjonen i at man fikk etablert de grunnleggende forutsetningene for å kunne begynne gjenoppbyggingen. Dette omfattet slutt på alle militære tiltak fra partene i konflikten; tilbaketrekning fra Kosovo av den jugoslaviske hæren, det serbisk politi og paramilitære styrker; en avtale om utplassering av en internasjonal, militær styrke i Kosovo; en avtale om betingelsesløs og trygg tilbakevending for flyktninger og fordrevne personer; og forsikring om viljen hos alle parter til å arbeide for en politiske avtale for Kosovo.

KFORs mandat kommer både fra en militærteknisk avtale underskrevet av NATO og jugoslaviske militære offiserer og fra Resolusjon 1244 som ble vedtatt av FNs sikkerhetsråd, begge i juni 1999. KFOR er dermed ansvarlig for å avverge nye stridigheter, etablere et sikkert miljø og demilitarisere Kosovos frigjøringshær. I tillegg støtter den NATO-ledede styrken opp under den internasjonale humanitære innsatsen, og arbeider sammen med det internasjonale sivile nærvær, FNs midlertidige administrasjon i Kosovo (UNMIK), for å skape et stabilt miljø for fremtidig utvikling av provinsen.

I Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia* besvarte NATO i august 2001 en anmodning fra landets president om å avvæpne etniske, albanske grupper hvis aktiviteter truet landets sikkerhet og stabilitet. Denne intervensjonen fulgte en politisk avtale mellom representanter fra landets etniske albanske samfunn og regjeringen, som ble formidlet av spesialutsendinger fra forskjellige internasjonale organisasjoner, inkludert NATO, og fra USA. På denne måten samlet rundt 3.500 NATO-tropper inn nesten 4.000 våpen i løpet av et 30-dagers oppdrag. Dette tiltaket og en mindre oppfølgingstilstedeværelse fra NATO bidro til å avverge sivil konflikt og forberede grunnen for forsoning og gjenoppbygging i landet. På Skopjes anmodning forble NATO-troppene i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia* og ga beskyttelse til overvåkere fra EU og OSSE til utgangen av mars 2003, da misjonen ble overtatt av EU.

*Tyrkia anerkjenner Republikken Makedonia med dens konstitusjonelle navn.

NATOs

utvidede

virksomhet

Medias dekning av NATO fokuserer naturlig nok på det som skjer på høyt diplomatisk nivå, alliansetoppmøter og militære aksjoner. Det meste av Alliansens arbeid foregår imidlertid utenfor offentlighetens søkelys. Hver dag er NATO involvert i en rekke prosjekter med sikte på å bedre Europas sikkerhetsmiljø. Disse inkluderer hjelp til å reformere de østeuropeiske landenes militære styrker, videreutdanningskurs for å omskolere tidligere offiserer til et sivilt liv, og assistanse til fjerning av miner og destruering av utrangerte våpenlagre.

I tillegg er NATO aktiv når det gjelder å koordinere humanitært hjelpearbeid. I 1999 åpnet Alliansen et Euro-atlantisk koordineringssenter for katastrofehjelp, og er således i stand til å koordinere nødhjelpoperasjoner både ved naturkatastrofer og menneskelagde katastrofer. NATO var for eksempel tungt involvert i samordningen av hjelpesendingene til flyktningene som flyktet fra kampene i Kosovo i 1999, så vel som i å skaffe assistanse til ofre etter flom og jordskjelv i en rekke land, inkludert flere i Sentral-Europa i løpet av sommeren 2002, og har hjulpet Tyrkia med å forberede sivile krisetiltak for å beskytte landets befolkning mot et mulig angrep med masseødeleggelsesvåpen under Irak-krigen i 2003.

NATO har også et omfattende vitenskapsprogram som støtter samarbeid innen sivil forskning mellom forskere fra NATO- og partnerskapsland. Rundt 10.000 forskere deltar årlig på forskjellige måter i tilstelninger og prosjekter som støttes over programmet, inkludert initiativer for å bedre datanettverk og utvide internett-tilknytning i forskersamfunnene i Kaukasus og Sentral-Asia. I sammenheng med skiftet av NATOs prioriteter etter terroranslagene den 11. september 2001, går programmet i økende grad mot å støtte samarbeid innen forskningsprosjekter knyttet til forsvar mot terrorisme og mottiltak mot andre trusler i det moderne samfunnet.

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

▲ Forberedelse for sivile kriser

◀ NATO-finansiert forskning i Svartehavet

Det *transatlantiske* *forhold*

reflektere endrede omstendigheter. Ettersom Europas politiske deling forsvant, og Den europeiske union begynte å utvikle en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, har Europa gradvis blitt en mer fremtredende aktør i internasjonale forhold. Derfor tok EU over NATOs oppdrag i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia* i slutten av mars 2003.

Den forpliktelsen som alle de allierte gir hverandre når de blir NATO-medlemmer som ligger i Artikkel 5 i Washington-traktaten, nemlig å forsvare hverandre i tilfelle militær aggresjon mot noen av dem, ble opprinnelig etablert som en måte å knytte Nord-Amerika til forsvaret av Vest-Europa. Artikkel 5 ble imidlertid brukt for første gang i NATOs historie som reaksjon på terroranslagene mot USA den 11. september 2001. Siden da har de europeiske allierte og Canada, i forhold til sine evner, søkt å støtte USA og spille sin del i kampen mot terrorisme.

I dag danner NATOs europeiske og nordamerikanske allierte et bredt transatlantisk samfunn som omfatter politiske og økonomiske spørsmål, så vel som sikkerhetsspørsmål. Det er et samfunn basert på gjensidig avhengighet, felles verdier og felles interesser. Selv om forskjellige nasjonale holdninger betyr at de allierte ikke alltid er enige om den aksjon som skal tas til felles beste, er NATOs mål å gjøre konsultasjonene og diskusjonene seg imellom lettere, slik at det kan oppnås konsensus når det er mulig. NATO-medlemmene arbeider derfor sammen for å ta opp en stadig voksende transatlantisk agenda, som omfatter alt fra å bringe fred til det sørøstlige Europa og stabilisere nye demokratier, til å bekjempe internasjonal terrorisme og hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen.

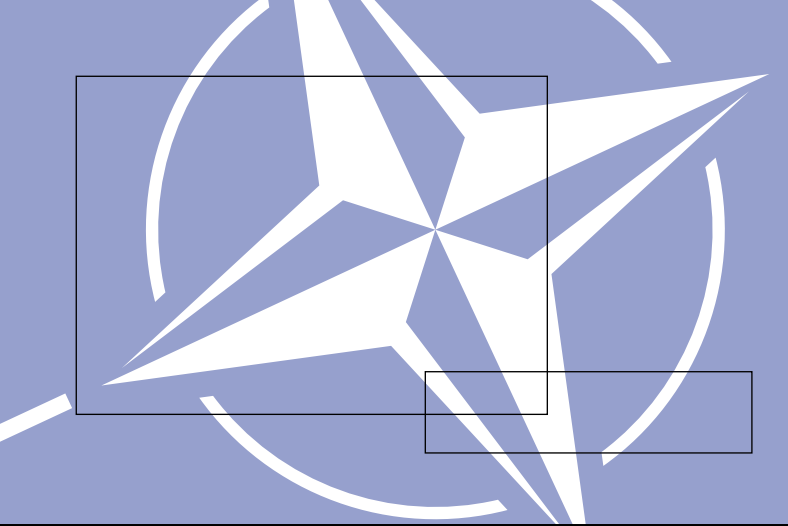

▲ Jaap de Hoop Scheffer og USAs utenriksminister Colin Powell

Forholdet mellom Nord-Amerika og Europa er selve hjertet i Atlanterhavsalliansen. Gjennom årene har imidlertid dette forholdet, som alle konstruktive forhold, hatt sine opp- og nedturer og utviklet seg i takt med de endrede, ytre omstendigheter. I tiden etter Den 2. verdenskrig lå de europeiske økonomiene i ruiner, og gjorde at NATOs europeiske medlemmer var svært avhengige av USA. President Truman og andre amerikanske politikere på den tiden NATO ble unnfanget, tok ikke bare sikte på å utvikle en blomstrende og demokratisk europeisk partner, men også på å hjelpe til med å bygge opp en struktur som ville tjene og legitimere nordamerikanske sikkerhetsinteresser. Dessuten virket deres førende posisjon i denne perioden som en økonomisk og militær katalysator for Europas bedring, samtidig som den tjente til å kanalisere Europas kreative krefter inn i arbeidet med gjenoppbygging og forsoning, og siden til utviklingen av Den europeiske union.

I de mellomliggende år, ettersom Europa har vokst seg sterkere og mer enhetlig, har det transatlantiske forholdet utviklet seg til å

*Tyrkia anerkjenner Republikken Makedonia med dens konstitusjonelle navn.

Endring av alliansen

Ettersom sikkerhetsmiljøet fortsetter å endres, må Alliansen endre seg for fortsatt å være effektiv. Den må finne en ny balanse mellom å ta opp sine tradisjonelle oppgaver sentrert om Europa og å håndtere nye, globale trusler. Den må også få de militære evnene til å ivareta sine nye oppgaver, inkludert evnen til å reagere raskt og fleksibelt på nye utfordringer. På alle disse områdene satte toppmøtet i Praha i gang en endringsprosess for å sikre at NATO er i stand til å håndtere sikkerhetsutfordringene i det 21. århundre like effektivt som den håndterte truslene i det forige århundre.

NATOs rolle for å bekjempe terrorisme ble forbedret i Praha i og med utviklingen av et militært konsept mot terrorisme, spesielle militære evner til å gjennomføre denne nye oppgaven, avtale om en Handlingsplan for partnerskap mot terrorisme, og en erklært vilje til å handle til støtte for det internasjonale samfunnet. Disse tiltakene har lagt grunnlaget for påfølgende aksjoner, inkludert det å ta ansvar for ISAF i Afghanistan og støtte til Polen som administrerer en sektor i Irak.

På toppmøtet i Praha påtok de allierte seg spesielle, politiske forpliktelser for å bedre evnene innen sentrale områder for moderne, militære operasjoner. Når de er gjennomført fullt ut, vil de såkalte Evneforpliktelsene fra Praha firedoble antall store personelltransportfly i

▲ ISAF-fredsbevarere overvåker Kabul

◀ Innvielse av Den allierte transformasjonskommandoen

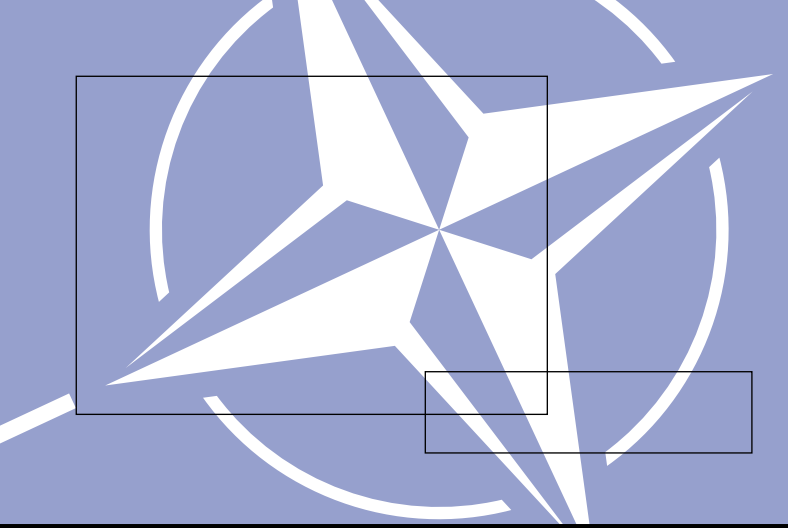

▲ Drivstoffylling i luften

Europa; etablere en flåte fly for drivstoffylling i luften; sikre at de fleste av NATOs deployerbare høyberedskapsstyrker vil ha kjemisk, radiologisk, biologisk og kjernefysisk forsvarsutstyr; og øke ikke-amerikanske lagre med luftlevert, presisjonsstyrt ammunisjon med rundt 40%. Samtidig ble de allierte enige om å skape en teknologisk avansert NATO reaksjonsstyrke, som er i stand til å forflytte seg raskt uansett hvor det er behov for den og virke som en katalysator for å fokusere og fremme forbedringer i Alliansens militære evner og for deres fortsatte endring. De vedtok også skissen for en ny, slankere og mer effektiv militær kommandostruktur. I fremtiden vil NATO ha en strategisk kommando for operasjoner basert i Belgia og en strategisk kommando for transformasjon i USA med en tilstedeværelse i Europa. Den siste vil være ansvarlig for den pågående endringen av Alliansens militære evner.

Siden mars 2004 har NATO hatt 26 medlemmer. Inntil nylig har imidlertid organisasjonens arbeidsmetoder fortsatt i stor grad vært uendret fra de som ble utviklet tidlig på 1950-tallet for en allianse bestående av 12. For å operere effektivt i det nye strategiske sikkerhetsmiljøet, anerkjente medlemslandene behovet for større fleksibilitet og for en reduksjon av byråkratiske strukturer. Igjen har toppmøtet i Praha gjort en sterk start i denne retning. Antall komiteer, tidligere 467, har blitt kuttet med rundt 30%. Flere beslutninger vil bli tatt av underkomiteer, som gjør Det nordatlantiske råd friere til å konsentrere seg om strategiske spørsmål, samtidig som det har sitt hovedansvar for Alliansens beslutningsprosess. Prosedyrene for ministermøter har også blitt strømlinjeformet, noe som gir mer tid til vesentlige diskusjoner. Over tid vil disse endringene føre til en mer oppdatert og effektiv arbeidsstruktur innen Alliansen.

De mange reformene, initiativene og programmene som det ble enighet om i Praha, vil utgjøre kjernen i Alliansens aktiviteter i flere år fremover, og fokus vil være på realistiske og oppnåelige tiltak i samsvar med behovet for å garantere territoriell sikkerhet, befolkningene og styrkene til NATOs medlemmer mot alle trusler og utfordringer.

Inn *i fremtiden*

NATO i det første tiår i det 21. århundre har utviklet seg vesentlig fra den sikkerhetsalliansen som ble skapt i 1949. I løpet av mer enn et halvt århundres eksistens har både Alliansen og resten av verden utviklet seg på måter som NATOs grunnleggere aldri kunne forutse. NATO har også utviklet seg fra den institusjonen som forsvarte Vest-Europa i fire tiår under Den kalde krigen, eller til og med den som kontrollerte Europas endring i 1990-årene etter Den kalde krigen. Med integreringen av nye medlemsland, er en prosess med kontinuerlig tilpasning uunngåelig for å ivareta interessene til alle medlemmene, uten at det på en uheldig måte berører Alliansens evne til å ta beslutninger til rett tid. Ettersom det strategiske miljøet fortsetter å endres, vil farten på NATOs utvikling måtte økes for å møte nye trusler.

Mens innholdet i de truslene som medlemslandene står overfor og den måten som NATO håndterer dem forandres, vil de grunnleggende årsakene til samarbeid innen Alliansen fortsatt være i samsvar med prinsippene i Washington-traktaten. NATO gir en transatlantisk, politisk/militær ramme for å håndtere sikkerhetsutfordringer, knytte europeiske og nord-amerikanske interesser sammen, så vel som å ta hensyn til de enkelte medlemslands interesser.

NATO I DET 21. ÅRHUNDRE

NATOs pågående transformasjon er del av en prosess som er utformet for å styrke sikkerheten til Alliansens medlemsland og den fremtidige stabilitet og velstand i hele det euro-atlantiske området. Etter toppmøtet i Praha har de allierte intensivert innsatsen for å tilpasse NATO til dagens utfordringer – å forsvare felles verdier slik som respekt for demokrati og menneskerettigheter; bekjempe internasjonal terrorisme og den trusselen som spredning av masseødeleggelsesvåpen utgjør; å bygge sikkerhetsbroer med Russland og Ukraina; ytterligere utvikle grunnlaget for tettere samarbeid med partnerlandene; og, når andre veier er brukt opp, opptre som et effektivt instrument for å håndtere kriser og sikre at effekten av konflikt ikke sprer seg over grensene eller truer den mer omfattende stabiliteten. Det er en omfattende oppgave som er avhengig av støtte og oppbakking fra den offentlige opinion, i både medlems- og partnerland, uvillige til å godta en politikk med konflikt og bestemte på å bygge sikkerhet basert på forståelse og samarbeid til nytte for fremtidige generasjoner.

▲ NATOs generalsekretær Jaap de Hoop Scheffer

◀ Nye horisonter

NATO Public Diplomacy Division /
Division Diplomatie publique de l'OTAN

1110 Brussels / Bruxelles
Belgium / Belgique

Web site: www.nato.int
Site web: www.otan.nato.int
E-mail: natodoc@hq.nato.int